THE MITIGATING FUNCTION OF THE EUPHEMISMS IN ROMANIAN

Oxana Chira

Assist. Prof., PhD Student, "Alecu Russo" State University of Bălți, Republic of Moldova

Abstract: The article deals with various aspects of the role and functions of euphemisms in current language usage. It also specifies that language functions are presented as attributes of a whole, while the functions of euphemisms are regarded as attributes of a microsystem, that is, of a restricted system of signs within the framework of the system. Undoubtedly, the number of functions of euphemisms differs from one author to another, and one and the same euphemism may perform different functions in different situations, or it may encompass more functions. The article deliniates the mechanisms for euphemistic expression, as well as the effects of this expression.

Keywords: euphemism, function, mitigation, camouflage, assessment, system.

Vom aborda subiectul în cauză, pornind de la premisa că în limbă nu există elemente ce nu ar îndeplini o anumită funcție. În plus, nu împărtășim nici punctul de vedere precum că un element sau altul din cadrul sistemului lingval are un rol determinant, deține o funcție primordială, întrucît s-ar crea impresia că există și elemente ce au o funcție auxiliară, colaterală. Analogia dintre sistemul limbii și corpul omenesc e binevenită, dar nu e conturată și conștientizată pînă la capăt. Într-adevăr, o „ființă superioară, socială" nu poate exista fără *inimă* care este organul central al aparatului circulator (a se observa: *organul central*, dar nu *organul principal/de bază*) la om și la animale, în schimb, această ființă poate exista fără *sprinceană* care se constituie din „fire de păr scurte și des crescute în linie arcuită deasupra orbitei ochiului". Trebuie însă să se rețină că, în situația dată, noi ne referim la un organism *perfect*, iar acest tot unitar și complex format din părți cu funcții bine definite nu ar avea o formă desăvîrșită, dacă i-ar lipsi, de exemplu, o sprinceană. Întocmai așa ar trebui să fie concepute și interpretate și fenomenele de limbă, inclusiv fenomenul eufemiei.

BDD-V2024 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:45 UTC)

Indiscutabil, prin funcțiile lor, eufemismele – ca elemente componente ale unui sistem mai vast – își aduc și partea lor de contribuție la asigurarea îndeplinirii de către limbă a funcțiilor ei de bază. Fără a intra în multe detalii, vom menționa doar că funcțiile eufemismelor, raportate la schema lui K. Bühler referitor la funcțiile limbajului uman, tangentează preponderent cu funcția de apel (numită și apelativă, persuasivă, retorică). Argumentele sînt, cum s-ar zice, la suprafață. Emițătorul prin funcția de apel, în viziunea lui K. Bühler, urmărește scopul de a-l implica pe interlocutor în actul de vorbire, determinîndu-l, în cele din urmă, să ia o anumită atitudine, să reacționeze într-un anumit fel sau să adopte un anumit comportament. Or menirea utilizării eufemismelor cadrează perfect cu manifestările funcției de apel a limbajului.

În general, trebuie să menționăm că numărul de funcții ale eufemismelor diferă de la un autor la altul, aceasta depinzînd, întîi de toate, de obiectivul pe care și l-a pus cercetătorul în situația cînd are drept obiect de studiu eufemia. De exemplu, L. S. Turganbaieva evidențiază șase funcții ale eufemismelor: 1) intențională, adică utilizarea eufemismelor urmărește scopul de a obține un anume efect comunicativ (în studiile multor lingviști această funcție e numită și atenuantă); 2) social-regulatorie, adică utilizarea eufemismelor e determinată de convenționalismul lingval, normele etice de comunicare, eticheta vorbirii (această funcție concordă cu funcția precedentă); 3) eufemistică propriu-zisă, adică utilizarea eufemismelor e determinată de superstiții, frică etc. (unii cercetători numesc această funcție drept funcție a denumirilor obiectelor înspăimîntătoare); 4) contactuală; 5) estetică; 6) ironică (*apud* [Потапова, p. 52-53]).

Nu mai puțin diverse sînt și funcțiile identificate de Pedro J. Chamizo Domínguez și Francisco Sánchez Benedito. Astfel, cercetătorii spanioli disting o funcție generală − funcția de camuflare și de voalare a obiectului neplăcut și patru funcţii facultative: 1) de respect (sau de politețe); 2) de dignificare[1]; 3) de atenuare a unei evocări neplăcute; 4) de denumire a unui subiect tabu [Domínguez *et alii*, p. 28].

Cu referire la subiectul în discuție, trebuie să mai admitem ideea că numărul de funcții ale eufemismelor depinde de situațiile în care se utilizează eufemismele și, întrucît situațiile respective sînt suficient de numeroase și eterogene, firește, și numărul funcțiilor eufemismelor poate crește considerabil. Altfel zis, numărul lor poate crește pe măsura aprofundării investigațiilor în acest domeniu.

[1]Temenul „funcția de dignificare” este utilizat de L. Seiciuc în teza de doctorat și în lucrarea „Un fel de a nu spune” [Seiciuc 2011, p. 40]

BDD-V2024 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:45 UTC)

Avînd ca puncte de reper menirea ca atare a eufemismelor, sugestiile cercetătorilor, precum și propriile observații, considerăm că pot fi evidențiate trei funcții de bază ale eufemismelor: 1) de atenuare; 2) de mascare; 3) de evaluare.

În acest articol vom analiza eufemismele care au menirea de a atenua efectul prin asprimea și duritatea lor, ar putea pricinui destinatarului un anume disconfort. Maniera de protejare a dispoziției și a sentimentelor destinatarului (deseori, și ale emițătorului) e determinată de respectul sau atașamentul față de destinatar sau de anumite norme ale unor convenții sociale și culturale. Nu în zadar, această funcție mai e numită de unii cercetători și funcție de rafinament sau de etichetă. Fiind considerată una din funcțiile tradiționale ale eufemismelor, funcția de atenuare se manifestă în diverse sfere de existență și de activitate umană cu referire la aspectul fizic sau intelectual, la vîrstă sau profesie, la deficiențe sau insuccese, la comportament sau viziune etc.

În continuare, aducem unele exemple de eufemisme ce au drept scop atenuarea din intensitate, gravitatea realiilor ce se referă la:

a) momentul final al existenței: „Ca uşa lui Ghiocel, există în viaţa fiecăruia dintre noi *o uşă pe care o vom închide mai devreme sau mai tîrziu pentru ultima dată*” (*Lumea*, 2011, nr. 6, p. 110); „Valentin Mândâcanu *a plecat dintre noi* la vîrsta de 82 de ani” (http://ziar.jurnal.md, vizitat 30.10.2012); „Cei *chemaţi în lumea celor drepţi* – inclusiv mulţi dintre profesorii noştri” (*Timpul*, 1 februarie 2008, p. 2); „*Dacă vremurile ar fi cruţat-o*, ea s-ar afla şi astăzi printre noi” (*Timpul*, 21 noiembrie 2008, p. 24). Deseori, pentru a evita cuvintele *moarte, a muri, deces, a deceda* se recurge în asemenea situații și la alte modalități verbale cu scopul de a-l lăsa pe destinatar în „suspans”, oferindu-i posibilitatea de a întreba, concretiza, preciza mesajul: „Îmi pare rău, dar nu am putut face nimic contra lui Dumnezeu”; „Am făcut tot ce ne-a stat în puteri”; „Trebuie să vă comunic o veste proastă”;

b) aspectul fizic: *plinuț, corpolent, cu forme impunătoare* pentru „gras”, *femeie bine clădită* pentru „femeie grasă, în special părțile dorsale”; *încălat* pentru „gras” (Butnaru, 2008: 194), *tras, uscățiv* pentru „slab”, *cu picioare x* pentru „crăcănat, picioare strîmbe”, *urîțică* pentru „urîtă”, *cu părul de foc* pentru „roșcat”, *barză* pentru „femeie înaltă şi slabă” (Volceanov, 38). De exemplu: „Este un adevăr care doare, dar așa este: persoanele pe care natura nu le-a înzestrat cu *un look*[2] tocmai *plăcut* au mai puține șanse să reușească în carieră sau să-și facă prieteni” (http://www.perfecte.ro, vizitat 10.09.2013); „O femeie *corpolentă*, dar de o energie

[2]Look < engl. look „înfățișare, aspect”.

BDD-V2024 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:45 UTC)

neînfrînată, acoperind vocea oricui şi aruncînd tacîmurile în oricine ar fi întrerupt-o" (*Semn*, 2010, nr. 2, p. 47); „Din spate coboară unul mic, negru şi chel, care respira greu (din cauza *gabaritului puţin depăşit* pentru înălţimea lui)" (*Academia Caţavencu,* 18-24 noiembrie 2009, p. 9); „Exteriorul ei nu avea darul de a cuceri" (Lungu 2014b, p. 15); „Nici urmașa Sturzeștilor nu avea un fizic cu «vino-ncoace»" (Lungu 2014a, p. 41);

c) calitățile umane și intelectuale: *rechin* pentru „om lipsit de scrupule; lacom; şmecher", *lasă-mă-să-te-las* pentru „indiferent", *naiv* pentru „superficial", *neinteligent* pentru „prost", *șmenar* pentru „escroc; mincinos", *slab de înger* pentru „fricos", *tabula rasa* (literalmente „tablă ștearsă") pentru „nepriceput". De exemplu: „Că există mii de *rechini* în politică, poliţie şi justiţie, care cu asta se ocupă: cu şantajul, traficul de influenţă şi ciripirea de informaţii secrete celor interesaţi" (*Academia Caţavencu,* 7-11 august 2012, p. 3); „Țara *lasă-mă-să-te-las*" (http://jurnalulbucurestiului.ro/tara-lasa-ma-sa-te-las/, vizitat 20.10.2015); „Treaba cu muzica nu a ieşit cum a vrut, iar *şmenarul* ar fi reprofilat-o pe gagică, transformînd-o în agentă imobiliară" (*Academia Caţavencu,* 19-25 februarie 2009, p. 8); „Cu o genealogie, deci, şi mai *tabula rasa*, în fața căreia însuși Sainte-Beuve ar tăcea ca *ciolovek*-ul fără grai al lui Korolenco (...)" (Leahu, p. 67); „Joacă rolul celui *slab de înger* şi fă-te că ai uitat toate promisiunile" (www.one.ro, vizitat 24.01.2013); „Profesorii noştri, altminteri oameni cumsecade, nu erau nici măcar *neinteligenți*" (Cheianu, p. 50);

d) vîrstă: *matur, decan de vîrstă, senior, de vîrstă mijlocie, la a doua tinerețe, de vîrsta a doua, trecut, de vîrsta a treia etc.* De exemplu: „Un alt profesor, *veteran de această dată*, nu asculta la examene răspunsurile fetelor" (Cheianu, p. 54); „Una din ziariste – *nu foarte tinerică*, nici aceea!" (www.liternet.ro, vizitat 14.04.2003); „*La vârsta a treia*, cu nepoţi,/Tot mai voieşti picanterii" (Salcuţan, 162); „Însoţitorul şi însoţitoarea de la Berlin, spune Grete, femeie *între două vîrste* (*spre a treia*), o dată văduvă, o dată divorţată gurmandă, cu un apetit sexual nealterat de vreme" (www.liternet.ro, vizitat 14.04.2003); „Dependenţa noastră de agenţiile private de securitate din Afganistan a fost prea des în beneficiul *seniorilor* locali ai războiului şi ai agenţilor de influenţa care acţionează în afară oricărui control" (*Lumea*, 2010, nr. 12, p. 8);

e) starea civilă: *cu obligații* pentru „căsătorit", *cu mici obligații* pentru „persoană care își dorește o relație extraconjugală", *ocupat* pentru „căsătorit" etc. De exemplu: „Nu este bine să rîvnești la o persoană care este *ocupată*, pentru că vei avea parte întotdeauna de o dragoste fragmentată" (http://www.diseara.ro, vizitat 11.06.2009); „Pensionară de 64 de ani, *fără*

BDD-V2024 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:45 UTC)

obligaţii, cu gospodărie bună, caut un bărbat pensionar de vîrstă apropiată pentru căsătorie" (http://informatorulmoldovei.ro, vizitat 20.04.2012);

f) starea de sănătate (cu deficiențe de auz, de văz, psihomotorii etc.). În asemenea situații, cuvintele îndeplinesc funcție atenuantă, cînd depășesc domeniul medicinii, utilizîndu-se în limbajul colocvial: „Persoana *cu dizabilităţi* este eufemismul creat de isteria americană a politically correctness-ului pentru a înlocui ofensatorul handicapat" (www.galasocietatiicivile.ro, vizitat 22.05.2013); „KGB-ul a avut grijă de toate, inclusiv de *nevoile mai fiziologice* ale oamenilor" (Cheianu, p. 17); „Unul din eufemismele cel mai des întîlnite în rîndul promotorilor avortului este acesta «*întreruperea voluntară a sarcinii*»!" (*Actualitatea creştină*, 2008, decembrie, p. 12); „Asistentă în familie a persoanei cu *deficiență funcțională*" (www.polirom.ro, vizitat 12.07.2013).

Nu de puține ori, funcția de atenuare se realizează nu doar prin formele obișnuite ale cuvintelor sau ale îmbinărilor de cuvinte, dar și prin formele diminutivale ale cuvintelor. Trebuie să menționăm că, în asemenea situații, avem de a face cu o varietate a antinomiei, cunoscută sub numele de *enantiosemie* (prefixul gr. *en-* „pe lîngă; în" + adj. *antios* „opus; contrar" + *sēma* „semn, sens") sau *polarizare a sensurilor*: diminutivele exprimă concomitent o micșorare (prin formă), dar, mai mult, o mărire (prin sens) a realiilor: *a da verzișori* pentru „a da șpagă în dolari mulți", *a primi un doișor* pentru „a primi nota doi", *buzișoară* pentru „buză mare" etc. Exemple: „Atunci Gerilă suflă de trei ori cu *buzișoarele* sale cele iscusite și casa rămîne nici fierbinte, nici rece, cum e mai bine de dormit într-însa" (Creangă, p. 50); „Şi ca să nu li se impută *creieraşele* lor intelectualiceşti, le arunca, din cînd în cînd cîte un slogan despre fericirea universală" (Cheianu, p. 74); „Femeia, credulă şi cu mintea *slăbuță*, a crezut că a dat norocul peste ea şi îşi exprimă regretul că nu l-a cunoscut mai demult" (http://nicustancu48.ning.com, vizitat 10.07.2012).

În contextul aspectului discutat, am putea invoca o serie de cuvinte care, fiind „de laudă", cu semantică pozitivă, pot ajunge cuvinte „de ocară", cu semantică negativă, camuflînd, în același timp, o pronunțată coloratură eufemistică. De exemplu, cuvîntul *european* (și „rudele" lui), care „captează în semantica sa tot ce e modern, corect, bun, frumos, valoros, inspirat, democratic, durabil etc." [Gruiță, p. 24] poate să fie o utilizat cu sens diametral opus celui inițial, dar „salvîndu-l" pe vorbitor de o exprimare dură: face pe *europeanul*", „federație sună *european*", „scrie poeme *europene*", „critic *european*" [*ibidem*]. Acest fapt se observă și mai mult în contextul următor: „Aflînd că intelectualii de partid români erau naţionalişti, activistul sovietic respirase uşurat. E în ordine! Naţionaliştii români

BDD-V2024 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:45 UTC)

cu cei bulgari, cu cei unguri n-au să se înţeleagă niciodată. Mi-era frică de «europeni». Peste tot sînt acum «europeni». Credeam că au apărut şi în România. Ăştia sînt cei cu adevărat periculoşi" (Manea 2006, p. 207). Trebuie să admitem că virtual se poate întîmpla cu oricare alt cuvînt.

Funcția de atenuare se poate realiza, de asemenea, prin utilizarea însuși a cuvîntului *eufemism*: „Şi să spui despre mine că nu eram tare chipeş înseamnă să faci uz de un neruşinat eufemism" (Cheianu, p. 44); „Sfat care a avut destule avantaje, dar care mi-a adus şi o oarecare faimă de naivă, ca să folosesc un eufemism, căci dacă vezi că bărbatul se întoarce acasă dimineaţa" (www.liternet.ro, vizitat 08.04.2008); „Între ambiţia enormă, nimicitoare dezvăluită treptat ca dezumanizată a acestui protagonist înzestrat cu o carismă tulburătoare, dar pentru care antipatic e un uriaş eufemism şi ambiţia egală" (www.liternet.ro, vizitat 21.03.2008).

În concluzie putem menționa că, numărul de funcții ale eufemismelor depinde de nivelul lor de cercetare. Altfel zis, numărul lor poate crește pe măsura investigării lor în această direcție. Dar, așa sau altfel, potențialele funcții ale eufemismelor se vor circumscrie celor patru funcții evidențiate de noi. Diversitatea funcțiilor ține de intențiile urmărite de emiţător care dorește ca aceste intenții să aibă efecte precise şi bine orientate asupra receptorilor: să camufleze, să atenueze sau să evalueze realitatea (deși vorbitorul deține termenul adecvat).

BIBLIOGRAFIE:

1. Dominguez P. J. Chamizo, Benedito F. Sanchez. *Lo que nunca se aprendió en clase: eufemismos y disfemismos en el lenguaje erótico inglés.* Granada: Comares. Prólogo de Keith Allan, 2000. 316 p.
2. Seiciuc L. *Un alt fel de a nu spune: Eufemism şi disfemism în limbile romanice.* Suceava: Editura Universității „Stefan cel Mare", 2011. 277 p.
3. Потапова Н. М. *Эвфемизмы и деловой дискурс*. Москва: Макс Пресс, 2009. 152 с.

Surse bibliografice:

1. *Academia Cațavencu*. Săptămînal de moravuri grele, România.
2. Cheianu C. *Sex & Perestroika*. Chişinău: Editura Cartier, 2009. 192 p.
3. Creangă I. *Povestea lui Harap Alb.* București: Editura Ion Creangă, 1979. 45 p.
4. Gruiță G. *Moda lingvistică actuală. Norma, uzul și abuzul*. Ediția a II-a, revăzută. Pitești: Editura Paralela 45, 2011. 240 p.

BDD-V2024 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:45 UTC)

5. Leahu N. *Erotokritikon. Făt-Frumos, fiul pixului.* Chișinău: Cartier, 2011. 143 p.
6. Lungu E. *De ce spunem așa*. Chișinău: Editura ARC, 2014(a), 351 p.
7. Lungu E. *Panta lui Sisif.* Chișinău: Editura Cartier, 2014(b). 213 p.
8. *Lumea*. Revista de politică globală și eveniment internațional, România.
9. Manea N. *Întoarcerea huliganului*. Editia a II-a. Iasi: Editura Polirom, 2006. 368 p.
10. Salcuţan M. *Mic îndreptar pentru năravuri mari. Rondeluri epigramatice.* Buzău: Editura Alpha MDN, 2010. 192 p.
11. *Timpul.* Cotidian naţional, Republica Moldova.

BDD-V2024 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:45 UTC)